

Een Atjehse klewang: litteken

De klewang zoals afgebeeld, is vanuit wapenkundig perspectief niet zo bijzonder, het komt vrij algemeen voor. Het bijzondere schuilt in het historisch aspect. Het kogelgat aan de rugzijde van de kling maakt deze klewang tot een heuse ‘Atjeh strijder’ en daarmee extra verzamelwaardig.

Portret van Alauddin Muhammed Da'ud Syah II, sultan van Atjeh, met lijfwachten. De rechter persoon draagt op de karakteristieke wijze een klewang. Foto C. B. Nieuwenhuis, ± 1900

De Atjeh-oorlog begon in 1873 en eindigde pas in 1914. Dat is ruim veertig jaar later. Na de Java-oorlog (1825-1830) was dit de grootste koloniale oorlog die Nederland in Indonesië heeft gevoerd. Doel was de onderwerping van het weerbare Atjeh aan de oostkant van het eiland Sumatra. Door de opening van het Suezkanaal kwam er een nieuwe scheepsroute door de Straat van Malakka. Vanuit Atjeh waren zeerovers actief zodat de route moest beveiligd worden. Het sultanaat Atjeh moest onderdeel worden van het Nederlands koloniale rijk. Er was een eindeloze reeks van belegeringen, veldtochten en strafexpedities die aan meer dan 100.000 mensen het leven hebben gekost. Rond 1900 bestond het KNIL (Koninklijk Nederlands-Indisch Leger) uit 41.000 soldaten en onderofficieren naast 1500 officieren.

Naast vuurwapens maakten de koloniale troepen, maar vooral de Atjehse tegenstan-

ders tijdens deze oorlog royaal gebruik van blanke wapens: lansen, dolken en klewangs.

Een efficiënt wapen

Van dit type klewang is geen schede bekend. De klewang werd eenvoudig over de schouder megedragen. De totale lengte bedraagt een comfortabele 73 cm, waarvan 67 cm voor rekening van de kling komt.

Het eerste deel van de rug van de kling is versierd (zie detailfoto). De greep is een stuk hoorn, hol en gedecoreerd. De kling verbreedt zich richting ‘punt’ en brengt daarmee meer massa naar de voorkant. Dit is een goede gewichtsverdeling voor een slagwapen. De flauwe buiging van de kling naar boven verbetert de gevechtswaarde, omdat daardoor het toebrennen van een zogenaamde snijdende slag makkelijker is. Het wapen is licht en ook niet te lang. Die eigenschappen bevorderen in een gevecht het snel heen en weer kunnen bewegen van de kling zonder

De rug van het wapen met het kogelgat en de versiering.

Coll. Jacques Bonewit

van een vergeten oorlog

dat daarbij de pols te zwaar belast wordt. Een minpunt is dat de eenvoudige greep de hand weinig bescherming biedt. Aan de andere kant laat het meer variatie toe aan de wijze waarop het wapen wordt vastgehouden.

Gevecht vanuit een hinderlaag

De gebruikelijke tactiek van de Atjehse tegenstander was een aanval vanuit een hinderlaag, vaak met het doel vuurwapens buit te maken en uiteraard ook het toebrengen van personele verliezen. De aanvallers verstopten zich aan weerszijden van een pad in hoog gras of struikgewas. Met een schot uit een donderbus gaf de uitkijk het sein tot de aanval en luid schreeuwend, in het wit gekleed, stormden de aanvallers op de patrouille af. Die probeerde met snelvuur uit karabijn en revolver de aanval af te weren. Zodra de vuurwapens leeggeschoten waren, ging het gevecht verder met de klewangsabel, ook wel marechausseesabel genoemd.

De hantering van de klewang door de inlandse vijand was vrij eenvoudig, geen complexe schermbewegingen, maar eenvoudige snelle diagonale slagen naar de schouder om zo hals en romp te kunnen treffen. Als reactie daarop stopten de KNIL-soldaten soms stukken platgeslagen blik onder hun schouderdekking in de hoop op nog enige bescherming.

Een historische klewang

De hier gepresenteerde inlandse klewang is in de jaren 60 bij een Utrechtse antiekhandel gekocht. Hij heeft een kogelinslag op de rugzijde van de kling. Die is waarschijnlijk bij zo'n gevecht door een Nederlandse kogel veroorzaakt. Mogelijk heeft het geweld van de kogelinslag het wapen uit de hand van de aanvaller gerukt. Zeker weten doen we het natuurlijk niet, maar plausibel is deze spannende aanname wel.

bonewit.sevat@zonnet.nl

Literatuur

- Dieles, J.G.** (1986). *Blanke wapens uit de gordel van smaragd: overzicht van de slag- en steekwapens afkomstig uit de Indische Archipel en zijn invloedssfeer*. Amsterdam: Samurai Wapenhandel.
- Veer, P. van 't** (1969). *De Atjeh oorlog*. Amsterdam: De Arbeiderspers
- Anonymus.** (1928). *V.P.T.L. (Voorschrift voor de uitoefening van de Politiek-Politioenele Taak van het Leger), blad met vertrouwelijke richtlijnen over het optreden tegen guerillastrijders*. Weltevreden: KNIL
- Zonneveld, A.G. van** (2001). *Traditional Weapons of the Indonesian Archipelago*. Leiden: Zwartenkot Artbooks.

